

Voorganger: ds. Ruben van Zwieten, Amsterdam

'De zoon die het verschil maakt' n.a.v. fragmenten uit Exodus

Exodus 1

1. Dit zijn de **namen** van de **zonen van Israël** die naar **Egypte** zijn gekomen met **Jakob**.
Ieder met zijn huis, zijn ze gekomen:
2. Ruben
Simeon
Levi
Juda
3. Issa(s)char
Zebulon
Benjamin
4. Dan
Naftali
Gad
Aser
5. (..) en **Jozef** was al in Egypte.
6. Dan stierf **Jozef**, en al zijn broeders, heel die generatie.
7. Maar de **zonen van Israël** waren vruchtbaar, ze breidden zich snel uit, zij vermenigvuldigden zich en werden uitermate talrijk, het land werd vol van hen!
8. **Er kwam er een nieuwe koning over Egypte die Jozef niet gekend had.**
9. Hij zei nu tot zijn volk: "Zie, de gemeenschap van **de zonen van Israël** is groter en talrijker dan wij!
10. Welnu, laten we wijs tegen hen optreden, zodat zij niet nog meer groeien."(..)
13. De Egyptenaren maakten de zonen van Israël met bruutheid tot slaven.
14. Zij maakten hun het leven bitter met brute slavendienst. (..)
- (..)
22. Toen gaf Farao opdracht aan heel zijn volk en zei: Elke **zoon** die van hen wordt geboren, gooi hem in de **Rivier**, elke dochter laat maar leven.

Ook Herodes zond bevel uit om in Bethlehem en het gehele gebied daarvan al de zonen van twee jaar oud en daar beneden om te brengen.

Dat is eigenlijk helemaal niet zo gezellig. Terwijl, zegt u nu zelf, Kerst is toch één-en-al gezelligheid. Tenminste als we alle reclame-uitingen moeten geloven. Buiten is het 2 graden, binnen is het warm. De lichtjes, alle dierbaren aan de tafel. Het eten kan niet op. Nog meer cadeautjes en straks komt ook nog de rode Coca Cola-vrachtwagen aanrijden. Having a good time!

We leven in de tijd van Advent. Zo heet deze tijd. Advent is de tijd voor kerst. Advent komt van het Latijnse *Adventus* en betekent komst. We verwachten de komst van het kindeke. Een hulpeloos kind. Vroeger had je daar een adventskalender bij met chocolaatjes. Lekker de dagen aftellen. Ik dacht dat geen hond meer wist wat Advent was maar de *retail* heeft niet alleen van Kerst maar ook van Advent Black Friday-achtige taferelen gemaakt die de Jeff Bezos van deze wereld nog rijker maken. TOON-adventskalenders. Muesli, Speciaalbier en Seksspeeltjes. Ik was vorige week bij RTL 4 om iets over advent te vertellen maar reclamestrateeg Tim Claassen had letterlijk meer zendtijd om de psychologie ervan uit te leggen: mensen geven eigenlijk reclame aan iemand anders. Je geeft iemand een cadeau-pakket vol probeerverpakkingen en als het dan bevalt, kopen ze dat product in januari, volle bak, aldus de reclamestrateeg.

Maar wat is eigenlijk de context van het kerstverhaal? Wat is de sfeer waarin we de komst van de bevrijder verwachten? Met kerst zoeken we de bevrijding van wat eigenlijk? Waarom verwachten we de komst van dat kindeke? Om onszelf van het consumentisme te bevrijden? Kan zo zijn, maar het gaat met kerst in bredere zin over de machten en krachten die ons leven beheersen. De machten en krachten die jouw agenda bepalen. De machten en krachten waarvan we afhankelijk zijn geworden. De bijbel noemt dat: waarvan we slaaf zijn geworden. De machten en krachten die ons met bruutheid tot slaaf hebben gemaakt. In die zin zijn het dus ook al die commerciële merken die ons willen bezitten. Al die machten en krachten worden in de bijbel gesymboliseerd door koningen. Aan welke koning hang jij je hart op? Het popidool, de duurste transfervoetballer, een nieuwe frisse jonge politicus? Ja door welke koning laat jij eigenlijk jouw levensagenda bepalen? Door dat aandelenpakket, je

benodigde evaluatie voor die bonus of je gedroomde sprong van salarisschaal 22 naar salarisschaal 23? Dat alles noemen de bijbelschrijvers *Farao*. Een valse koning die niets en niemand ontziet. En die koning gaat over lijken. Letterlijk. Die koning van de harde krachten staat tegenover de koning van de zachte krachten. Dat koningskindeke. Jezus tegenover Herodes. En in ons verhaal staat Mozes tegenover Farao.

Laat ik u meenemen door het verhaal. Exodus betekent *Uittocht*. Het is het tweede bijbelboek. De eerste vijf boeken heten ook wel Tora of de Vijf Boeken van Mozes en vertellen over de weg van een volk van Egypteland naar Beloofd land. Na de uittocht uit Egypte volgt 40 jaren woestijn om vervolgens niet aan te komen in het beloofde land. Je bent nooit *arrivé* in de bijbel. Exodus vangt dus aan met de uittocht uit Egypte, Egypte betekent doodslaan in het Hebreeuws. Het is het land van de angst, de benauwdheid en het systeem. Het land van de Farao. Het volk is niet zozeer een abstract begrip. Israël heeft ook in eerste instantie niet zoveel te maken met dat land van Netanyahu. Israël is de nieuwe naam voor Jakob. Jakob betekent *hielenlichter*. In het verhaal licht hij de hiel van zijn tweelingbroer Esau om te proberen als eerste ter wereld te komen. Deze Jakob krijgt 12 zonen in totaal. Inclusief Ruben, de Benjamin en Jozef.

12 Broers die samen de hele wereld uitdrukken. *Alle Menschen werden Brüder*. Dat idee. Het getal 12 staat voor de hele wereld. De mensheid niet als abstract begrip. Maar dit zijn de namen. Ieder mens, iedere naam doet er toe. Dat volk van de zachte krachten zit vast in Egypte. In Egypte zijn ze vreemden, vreemdelingen, allochtonen. En je weet hoe je de Normale Nederlander, De Gewone Nederlander angst in boezemt: "Het land wordt vol van hen. Zeker, 200.000 moslims komen naar Nederland. Ze pikken onze banen in. Ze verkrachten onze dochters. Welnu, laten we wijs tegen hen optreden, zodat zij niet nog meer groeien." Je hoort sommigen nu zo zeggen: "Het zijn er in 2016 maar 31.998 .... ietsje minder slechts".

Wat zo'n koning, type Farao doet is, jou je toekomst ontnemen. Zoon is in de bijbel het metafoor voor toekomst. Wie jou in bijbelse zin je zoon ontnemt, wil dat jij geen toekomst hebt. Elke zoon die wordt geboren, gooi hem in de Rivier, elke dochter laat maar leven. En dan kunt u denken, waarom altijd weer zo masculien? Zijn die mannen dan zo onmisbaar? Ik verzeker u: vrouwen spelen een beslissende rol in de bijbel. Feminisme avant la lettre. Onze Vader in de hemel wordt ook niet onze Moeder die in de hemelen zijt. Die zoon staat gewoon symbool voor toekomst. Zo is het ten tijde van de schrijvers, als je geen zoon hebt, heb je geen troonopvolger, als je geen zoon hebt gaat het familiebedrijf niet door, wie zorgt er voor jou bij geen zoon voor je pensioen? Een zoon staat simpelweg voor jouw toekomst. Daarom wordt Jezus ook wel de Zoon van God genoemd. Niet omdat hij met kerst 2017 jaar geleden als *zoontje-van*, hier ter wereld kwam. Nee, zo lineair kunnen we alleen maar denken als we echt alle verbeeldingsrijkheid kwijt zijn. Metaforisch, symbolisch allegorisch denken is nodig.

Herodes beveelt de zonen om te brengen, Farao laat de zonen veelzeggend in de Rivier gooien. De Nijl is voor Egypte wat de olievaten en de techreuzen in de wereldeconomie zijn. Alles moet zwichten voor de harde verwoestende krachten van het geld en de systemen die ons knechten. Van de vernietigende krachten van het terrorisme, van natuurgeweld tot aan terminale ziekten.

Kerst 2017 gaat over de machten en krachten waar we bedoeld en onbedoeld, bewust en onbewust, gewenst en ongewenst slaafs afhankelijk van zijn geworden.

Kerst 2017 gaat over een jaar over een schietende kerstman in een nachtclub op 1 januari in Istanboel, een bom die afgaat in Manchester tijdens een popconcert, een vrachtwagen die inrijdt op een winkelstraat in Stockholm, over overstromingen in Nepal, over onderzeeër San Juan op de bodem van de oceaan met 44 bemanningsleden die met kerst niet thuiskomen. Je eigen vader of moeder, plotseling of niet, wel of niet ziek. Dit jaar is er mogelijk zo maar voor het eerst een lege open plek aan de kersttafel. Dat is de context van het bijbelse Verhaal van Kerst.

Kerst gaat over de bevrijding van onze afhankelijkheid van machten en krachten die ons slaafs houden. De bevrijding van die harde machten en krachten die ons kleineren komt nota bene, tegen ons denken, van een hulpeloos weerloos kind. We verwachten de komst van de Zoon!

Amen